

O Kimin Evinin Anahtarı

C. Haklı Zariç

İbtisam Azem ortadan kaybolan Filistinlilerin romanını yazarak karanlık bir distopyaya imza attı demek, o sert sessiz anlatıya haksızlık olur.

Milyonlarca Filistinli birdenbire kayboluyor. Zaten romanın adı da *Kayboluş Kitabı*. Onca kameraya, güvenlik önlemine, devletin içinde devlete rağmen bu kayboluşun gerekçesine yanıt veremediği gibi, sonuçlarını da lehine çevirmek için yasa çıkarmakla ilgileniyor İsrail.

Ortada bir felaket var ama Azem felaketi felaket olarak anlatmıyor. Bir sabah sayımında hapishanede, en karanlık hücrede fark edilen kayıp bütün İsrail'e yayılıyor. Gazeteler yalan haberler, okuru avlayan son dakika haberleri yayımlıyor, radyo ve televizyonlar desen bildiğiniz gibi. Kimse bu felaketin nedeni ve boyutlarıyla ilgilenmiyor. Herkesin dilinde demokrasi, herkesin dilinde muzaffer ordu.

Hayatın öteki tarafında kalanlar gündelik çabalarına devam ediyor. Evde sıkılanlar gidip kafede oturuyor; daha sakin ve yaşanır buluyor sokakları artık. Gündelik alışkanlıklar hiçbir şey olmamış gibi devam ediyor İsrail'de. Korku çıkara dönüşüyor kısa sürede, ideolojik öfke de bu çıkara kapı aralayınca deniz manzaralı hangi eve nasıl çökeceği planı yapıyor Tel Aviv sakinleri.

Sessizlikten bir anlatım biçimi oluşturmuyor Azem, sessizlikle ahlaki ve zalimliği tartışıyor.

Alâ ile Ariel arasında geçen ilişkide özetliyor bütün süreci bize yazar. Zafer Ceylan'ın Arapçadan çevirisiyle dilimize kazandırılan *Kayboluş Kitabı*, Alâ'nın anneannesinin kaybına duyduğu yasla karşılıyor bizi. Ariel ile Alâ aynı apartmanda, altlı üstlü oturuyorlar ve birbirlerinin evine girip çıkıyorlar üstelik.

Ariel'in sınırları çok belirgin: Filistinlilere karşı bir düşmanlık duymuyor içinde, hatta işgali desteklediğini bile iddia edemeyiz. Makul vatandaş, Amerika'daki ünlü bir gazetenin İsrail'deki muhabiri, analizler yazıyor gazeteye. Ariel'i ikiyüzlü bir karakter olarak anlatmıyor Azem ya da anlatırken bize onu bir canavar gibi göstermeye çalışmıyor.

İsrail'in uygulamalarına kısmen de onay vermeyen Ariel, işgalin getirdiği ayrıcalıklar için kapısını aralık bırakıyor.

Alâ'nın da diğer Filistinliler gibi ortadan kaybolmasına anlam veremeyen Ariel, Alâ'nın evine giriyor, onun özel eşyalarını karıştırıyor, anneannesine yazdıklarını okuyor. Bununla yetiniyor mu? Annesi aldığı haberlere çok seviniyor çünkü Filistinlilerden kalan evlere makul biçimde çökeceklerini haber almış. Bir liberal olarak bunu elbette onaylamıyor Ariel.

Alâ'nın evinden çıkıp kendi evine gitmeden önce duşunu alıyor, havluya sarınarak dairesine gidiyor, öte beriyi toplayıp tekrar Alâ'nın dairesine inip yerleşiyor. Orada yaşıyor, mekânı kabulleniyor, kısa zamanda mekânı içselleştiriyor hatta, Alâ'nın evini kendi hayatının bir parçası haline getiriyor. Kahve mi içmek istedi, mutfakta işte. Şarabı bulmak sorun değilse tirbuşonu bulmak hiç sorun değil. Eleştirdiği insana dönüşüyor sonra. Kaybolanın ardından yas tutmak değil gayesi, geride kalan mekâna olduğu gibi yerleşiyor.

Ariel'in arkadaşı Alâ'yı sevmediğini ve merak etmediğini iddia edemeyiz. Roman da zaten bu karmaşayı besliyor. Arkadaşına duyduğu kişisel yakınlıkla onun yokluğundan doğan mülkiyet ve iktidar ilişkisi arasındaki çelişkiyi karanlığa gömüyor yazar.

Tam anlamıyla ağır ve politik bir durum var ortada ama Azem bu geçişi o kadar ustalıkla yapıyor, kayboluğu o kadar incelikle anlatıyor ki, yüzeydeki durgun akıntının altından uğultulu karanlık geçiyor.

Yahudiye ve Samarya bölgesine Batı Şeria ve Gazze demek ne haddimize...

Bir gecede ve aniden kaybolmuyor onca Filistinli; 1948'deki Nakba, sürgün, Yafa ve mülksüzleştirmenin tarihsel dönüşümüne çağırıyor bizi.

Ne olursa olsun kapısını açıp girdiğiniz evin anahtarı bir başkasına ait. Bunu bilmezden gelmeniz, bilmiyor olduğunuz anlamına gelmez. Kötülüğü açık bir nefret ve işgalle değil, makul ve gündelik gerekçelerle anlatıyor Azem. Ezberimizdeki Filistin-İsrail çatışmasının çok ötesinde, şaşkınlık ve hayretle okuyup huzursuz edici nedenler bulacağımız bir toplam.